

Kontroverzni influencersi

Pavle Vlajković, Nikola Bulatović, Katarina Nikolić

20. Decembar 2024.

Sažetak

U ovom tekstu ćemo kroz primere kontroverznih influencersa predstaviti načine na koje oni mogu negativno uticati na stavove i ponašanja svoje publike.

Sadržaj

1	Uvod	3
2	xQc	3
2.0.1	Platforma koju koristi (Twitch)	3
2.0.2	Šta ga čini kontraverznim	4
2.0.3	Veza između gaming industrije i kockanja	4
2.0.4	Uticaj	4
2.0.5	Posledica njegovih stavova	4
2.0.6	Stavovi pisca	5
3	Andrew Tate	5
3.0.1	Uticaj influencersa sličnih influencersa	5
3.0.2	Brzi novac, Hustler's University	5
3.1	Piramidalna shema	6
3.1.1	Posledice	6
3.1.2	Stavovi pisca	6
4	Bel Gibson	7
4.1	Ko je Bel Gibson	7
4.1.1	Tvrdnje o zdravlju	7
4.1.2	Razotkrivanje prevare i krivične posledice	7
4.2	Rasprostranjenost i posledice dezinformacija o zdravlju	7
4.2.1	Uticaj na mlade	8

5	Perl Dejvis	8
5.1	Ko je Perl Dejvis	8
5.2	Uloga algoritama preporuke u radikalizaciji	8
5.3	Uticaj ekstremne retorike na mlade	9
5.3.1	Porast u nasilju nad ženama i devojkicama	10
6	Zaključak	10

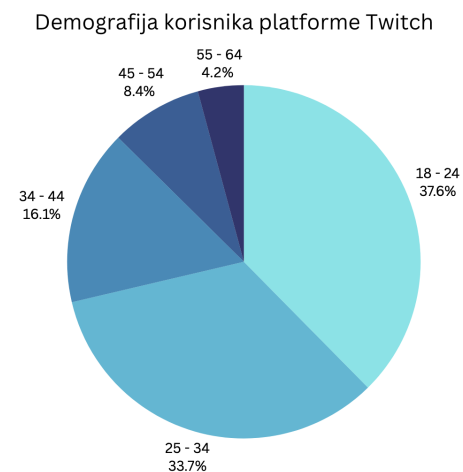
1 Uvod

Postoje razne definicije termina **influenser**, ali ono što je većini zajedničko je da su to pojedinci koji koriste internet (primarno društvene mreže) da šire sadržaj koji sami proizvode širokoj publici i imaju značajnu moć uticaja na tu publiku. Influencersko tržište je većinski neregulisano, izuzev uslova korišćenja društvenih mreža, što ostavlja veliki prostor za zloupotrebu ovog uticaja.

2 xQc

xQc, pravim imenom Félix Lengyel, je popularni kanadski *streamer*¹. Poznat je po svojim stream-ovima na Twitchu, gde emituje sadržaj iz različitih igara, ali i videa reakcija. xQc je stekao ogromnu popularnost zahvaljujući svom energičnom stilu, humoru i često impulsivnim reakcijama.

2.0.1 Platforma koju koristi (Twitch)

Slika 1: Demografija Twitch-a, Podaci preuzeti sa sajta StreamScheme

Twitch je platforma koja omogućava korisnicima da prenose sadržaj uživo, a fokusira se na video igre, ali i na muziku, umetnost, i druge oblike zabave. Pokrenuta je 2011. godine i brzo je postala centralno mesto za gaming zajednicu. Na Twitchu, korisnici mogu gledati prenos igre u realnom vremenu, učestvovati u interakcijama sa streamerima kroz razmenu poruka i doniranje. Ova platforma je popularna među e-sport zajednicama i kreatorima sadržaja koji žele da se povežu sa publikom.

¹Osoba koja uživo prenosi svoj sadržaj putem interneta

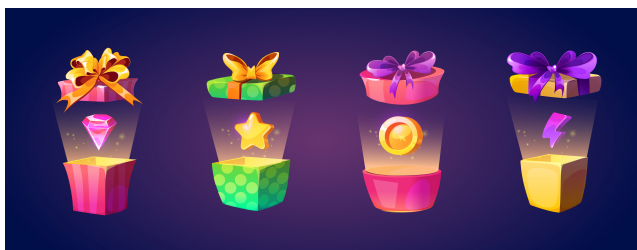
2.0.2 Šta ga čini kontraverznim

Kao jedan od najvećih streamera na platformi, sa pratiocima na koje ima puno uticaja, svoju medijsku platformu koristi za promovisanje online kockanja. Promovisanje vrši kroz sponzorstva sa kockarskim firmama koje su mu omogućile da igra igre na sreću tokom svojih stream-ovima, promovišući te platforme.

2.0.3 Veza između gaming industrije i kockanja

Veza između kocke i gaming industrije postala je sve očiglednija u poslednjim godinama, posebno kroz fenomen Mikrotransakcija, Lootbox-ova i promocije kockanja na platformama za igre. Ova veza je stvorila zabrinutost zbog potencijalnog uticaja na igrače, naročito mlađe korisnike.

- Lootbox-ovi su često povezani sa mikrotransakcijama, što dovodi do toga da igrači mogu platiti stvarnim novcem kako bi otvorili loot box, i tako dobijaju šansu da dobiju određene nagrade. Međutim, što je ključni element, igrači ne znaju tačno šta će dobiti iz loot box-a, što ovaj sistem čini sličnim kockanju.

Slika 2: Slika lootBox-a, autora upklyak sa Freepik

2.0.4 Uticaj

Kockanje utiče na razvoj mozga kod mladih ljudi. Zbog toga je važno da razgovaramo o kockanju sa mlađim generacijama, baš onako kako bi razgovarali o uticaju droga, alkoholu ili drugim porocima. Mlađe generacije stupaju indirektno u kontakt sa kockanjem kroz video igrice, kroz stvari kao što su loot box-ovi, Fantasy sportovi i stream-eri koji promovišu kockanje.[1]

2.0.5 Posledica njegovih stavova

Stavovi xQc-a vezani za kockanje na njegovim stream-ovi doneli su za njega pozitivne, a po druge negativne posledice.

Neke od po njega **pozitivnih** posledica:

- **Povećana gledanost i zarada:** Ovakav vid sadržaja privlači veliku publiku zbog adrenalina i uzbuđenja koje on donosi.

- **Sponzorisani stream-ovi:** Kockarske kuće su veoma voljne da sponzoriraju stream-ere u vidu kredita na njihovim platformama ili novca.

Negativne posledice:

- Uticaj na mlade ljude: Kako je demografija platforme Twitch većinom vrlo mlada, njegova normalizacija kockanja dovodi do štetnih posledica po mlade ljude, tako što razvija zavisnost od kockanja.

2.0.6 Stavovi pisca

Kao neko sa velikom količinom pratioca, ima odličnu platformu da radi suprotnu stvar od onoga čime se bavi, a to je da svojim pratiocima da upozorenja na ovakve vidove igara na sreću. Takođe da upozori na ubacivanja igara na sreću u video igre koje indirektno veoma mlade osobe uvode u kocku.

Njegov značajan uticaj i širok doseg među pratiocima omogućavaju mu da efikasno prenosi poruke i ideje ciljnoj publici što može iskoristiti da prenese mlađim generacijama uvid u predatorske taktike kojima se gaming industrija koristi.

3 Andrew Tate

Andrew Tate je britansko-američki influencer, biznismen i bivši profesionalni kickbokser. Postao je poznat kroz društvene mreže, gde je promovisao luksuzni stil života i kontroverzne stavove o muškarcima, ženama i društvenim ulogama.

Tate je osnivač platforme Hustler's University, gde je podučavao metode brzog sticanja novca, što je izazvalo kritike zbog sumnjivih poslovnih praksi. Njegovi kontroverzni komentari o rodnim ulogama i optužbe za ilegalne aktivnosti dodatno su izazvali društvene podele javnost.

3.0.1 Uticaj influencersa sličnih influencersa

Influenseri utiču na tinejdžere kroz identifikaciju i imitaciju, gde mladi usvajaju ponašanja, stavove i vrednosti koje vide na društvenim mrežama. Ovaj uticaj se često odražava na njihove odluke u vezi s kupovinom, zdravljem i društvenim normama. Influenseri oblikuju percepciju tinejdžera o tome šta je „cool” ili „uspešno,” što može dovesti do promena u njihovom ponašanju i stavovima.

Zbog toga je važno razvijati kritičko mišljenje i sposobnost filtriranja sadržaja koji dolazi od influencersa. Ovo pomaže u smanjenju potencijalno negativnog uticaja na njihov emocionalni i mentalni razvoj.[2]

3.0.2 Brzi novac, Hustler's University

Brzi novac koji influencersi poput Tejta promovišu često uključuje savete o metodama kao što su online trgovina, trgovanje kriptovalutama, Dropshipping i digitalno preduzetništvo. Ove strategije obećavaju brzu zaradu uz minimalni

početni kapital. Iako zvuče privlačno, takvi programi često zanemaruju potencijalne rizike i ne garantuju dugoročnu stabilnost, što može dovesti do razočaranja onih koji očekuju brze rezultate bez prethodnog iskustva i ozbiljnog ulaganja u obrazovanje i strategiju.

Hustler's University je online platforma koju je osnovao Andrew Tate, koja nudi obuke i strategije za brzu zaradu. Kursevi su dizajnirani da pomognu učesnicima da stvore izvore prihoda, dok je i sam model 'univezeta' zasnovan na piramidalnoj shemi. Iako obećava brzi uspeh, program je kritikovan zbog naglašavanja regrutacije više nego realnih poslovnih veština, što dovodi do pitanja o njegovoj stvarnoj vrednosti i održivosti.

3.1 Piramidalna shema

Piramidalna shema je nezakoniti model u kojem se novac zarađuje regrutovanjem novih članova, a ne prodajom proizvoda. Novajlije plaćaju ulaznu naknadu, a oni na višim nivoima zarađuju od tih uplata. Ovaj sistem je održiv samo dok se stalno regrutuju novi članovi, a na kraju većina ljudi gubi novac.

Nivo u shemi	Uloga	Zarada	Izvor zarade
Vrh (osnivač)	Organizuje i kontroliše sistem	Najveći deo ukupne zarade	Uplate članova svih nižih nivoa
Prvi nivo	Regrutuje nove članove	Procenat zarade od novih regrutovanih	Uplate članova koje su direktno regrutovali
Srednji nivoi	Nastavljaju regrutaciju	Manji procenat zarade	Uplate članova na nižim nivoima
Donji nivo	Plaćaju za ulazak i kurs	Najčešće gube novac	Uplate idu višim nivoima, uz minimalnu zaradu

Tabela 1: Piramidalna shema

3.1.1 Posledice

Tate-ov kurs za brzo obogaćivanje može imati različite posledice. Ljudi koji se prijave često ulaze sa prevelikim očekivanjima o lakoj zaradi, što može dovesti do razočaranja kada rezultati izostanu. Neki mogu izgubiti novac, posebno ako su uložili više nego što su mogli da priušte. Takođe, promovisanje brzog uspeha može odvratiti ljude od razvoja pravih veština i dugoročnog ulaganja u sebe.

3.1.2 Stavovi pisca

Ljudi poput Andrewa Tate-a, koji promovišu brze načine sticanja bogatstva, nisu novost. Ovakvi pojedinci su oduvek koristili harizmu i obećanja o „lakoj zaradi” kako bi privukli publiku. Na prostoru bivše Jugoslavije postojali su slični primeri, poput ljudi koji su nudili „sistem za bogaćenje” kroz piramidalne sheme ili špekulacije u trgovini.

Važno je da ljudi kritički razmišljaju o ovakvim ponudama. Treba postavljati pitanja o realnosti obećanja, transparentnosti sistema i dugoročnim posledicama. Edukacija i razumevanje finansijskih principa ključni su za zaštitu od manipulacije i prevara.

4 Bel Gibson

4.1 Ko je Bel Gibson

Bel Gibson je australijska influencerka i autorka osuđena za obmanjivanje i dezinformisanje javnosti zbog svojih tvrdnji da je uz pomoć zdrave ishrane i drugih pseudonaučnih intervencija izlečila sebe od različitih oblika agresivnog raka.

Gibsonova je u avgustu 2013. godine objavila zbirku recepata u vidu mobilne aplikacije ‘Ceo špajz’ (The Whole Pantry). Ova aplikacija preuzeta je više od 200.000 puta tokom prvog meseca nakon objavljivanja i proglašena za najbolju aplikaciju u kategoriji hrane i pića za 2013. godinu na Eplovoj platformi za aplikacije *App Store*. Gibsonova je naredne godine u saradnji sa izdavačem *Lantern Books* objavila istoimeni kuvar.

4.1.1 Tvrdnje o zdravlju

Gibsonova je tvrdila na svom ličnom blogu da joj je 2009. godine uspostavljena dijagnoza neoperabilnog raka mozga, uz prognozu da joj je ostalo oko četiri meseca života. Uprkos tome što je u predgovoru svog kuvara dodala da je, zbog pridržavanja režimu zdrave, vegetarijanske ishrane, "već dve godine u stabilnom stanju, bez rasta i proširivanja tumora", u kasnijim intervjuima je tvrdila da je rak metastazirao širom organizma. Napredovanje i metastazu raka je pripisala vakcini protiv raka grlića materice.

Pored režima ishrane opisanog u aplikaciji i kuvaru, Gibsonova je koristila svoj lični blog i platformu Instagram za promociju drugih intervencija iz domena alternativne medicine, kao što su kontroverzna Gersonova terapija, konzumiranje nepasterizovanog mleka, akupunktura i izbegavanje vakcinacije.

4.1.2 Razotkrivanje prevare i krivične posledice

Gibsonova je 2017. godine osuđena za obmanu javnosti i širenje dezinformacija. Nakon što je istraga njenih tvrdnji da je sav profit ostvaren od prodaje kuvara i aplikacije donirala u dobrotvorne svrhe pokazala da nikakve donacije nije bilo, pažnju javnosti su privukle i njene druge izjave. Nedugo zatim je otkriveno da joj rak nikad nije dijagnostifikovan, i da su njene tvrdnje da je rak izlečila uz pomoć alternativne medicine lažne. Po donošenju krivične presude, Gibsonova je morala da plati kaznu od 410.000 australijskih dolara.

4.2 Rasprostranjenost i posledice dezinformacija o zdravlju

Iako Bel Gibson kao pojedinac snosi krivične posledice za svoje obmane, okolnosti koje su joj omogućile da velikom brzinom dostigne toliko široku publiku i visok nivo legitimeteta predstavljaju još uvek nerešen problem, a uticaj njoj sličnih aktera se još uvek oseća u javnom diskursu.

Društvene mreže su za mnoge postale jedan od glavnih alata za informisanje o zdravlju [4], posebno u trenucima javne panike kada je nivo poverenja u zvanične kanale informacija nizak. Ovo predstavlja značajan problem u domenu javnog zdravlja, zbog toga što na društvenim mrežama ne postoje robusni mehanizmi odbrane od širenja neproverenih i lažnih informacija, te širenje dezinformacija širokom krugu korisnika postaje veoma lako. [3] Najčešće teme dezinformacija o zdravlju su vakcinacija, zarazne bolesti, zdrava ishrana i supstance koje izazivaju zavisnost. [4]

Ovaj problem je posebno došao do izražaja za vreme pandemije COVID-19, kada je fenomen ubrzanog širenja lažnih informacija i dezinformacija zajedno sa tačnim informacijama dobio naziv "infodemija". Strah od zaraze, zajedno sa konfuzijom koju je izazvalo stalno širenje kontradiktornih, nedokazivih informacija dovelo je do manjka poverenja u mere javnog zdravlja, te je samim tim širenje lažnih informacija na društvenim mrežama dovelo do mnogobrojnih hospitalizacija i smrti koje su mogle biti izbegnute.[6]

4.2.1 Uticaj na mlade

S obzirom na rasprostranjenost upotrebe društvenih mreža među adolescentima, suočavanje sa ovim problemom postaje od još većeg značaja. Prema jednoj studiji, čak 41% adolescenata ne ume da uoči razliku između istinite i neistinite informacije o zdravlju na internetu. [5] Izlaganje netačnim informacijama o zdravlju kod adolescenata dovodi do porasta u usvajanju štetnih ponašanja, kao što su poremećaji u ishrani.[4]

5 Perl Dejvis

5.1 Ko je Perl Dejvis

Hana Perl Dejvis je američka jutjuberka i konzervativna politička komentarka poznata po širenju kontroverznih stavova o pravima žena i rodnim ulogama, zbog kojih je prozvana "ženski Endru Tejt"[7]. Svoj Jutjub kanal *JustPearlyThings*, koji u trenutku pisanja ima 1.97 miliona pratilaca, osnovala je 2020. godine, nakon što je sakupila oko 900.000 pratilaca na platformi Tiktok. Njen nalog na ovoj platformi je suspendovan 2022. godine.

Neke od njenih najkontroverznijih stavova uključuju protivljenje pravu glasa za žene, zalaganje za zabranu razvoda, tvrdnje da žrtve silovanja snose delimičnu odgovornost za zločin, kao i izjava da su "šesnaestogodišnjakinje privlačnije od dvadesetšestogodišnjakinja"[10].

5.2 Uloga algoritama preporuke u radikalizaciji

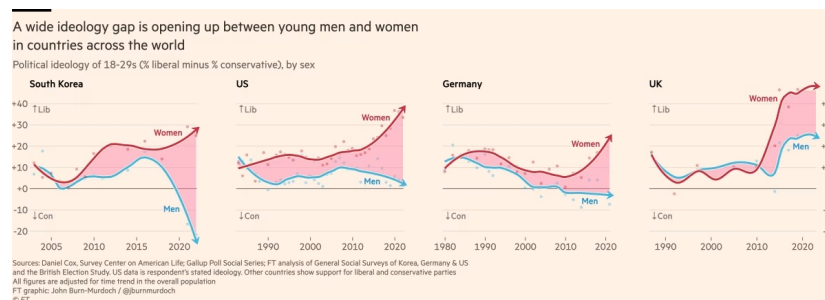
Iako je Dejvisova u više navrata tvrdila da se njena lična uverenja poklapaju sa njenim izjavama[8], mnogi njeni gledaoci podelili su mišljenje da, slično kao Endru Tejt, Perl Dejvis u svojim pojavljivanjima na društvenim mrežama daje preuveličane izjave radi izazivanja kontroverzi.[9] Fenomen na koji ovi komentari

aludiraju - da su akteri na društvenim mrežama implicitno ohrabreni da proizvode sve ekstremniji sadržaj, bez obzira na svoja lična opredeljenja - je čest predmet diskusije među istraživačima koji se bave ekstremističkim grupama.[11] **Algoritamska radikalizacija** je hipoteza da algoritmi preporuke na društvenim mrežama vremenom usmeravaju korisnike ka sve ekstremnijim sadržajima, što dovodi do produbljivanja postojećih političkih stavova do ekstremizma.[12] Ova hipoteza zasnovana je na nekoliko studija različitih platformi, od kojih mnoge imaju kompleksne i iznijansirane zaključke. Iako je pokazano da određene platforme - pre svega, Jutjub - imaju tendenciju da zainteresovanim korisnicima promoviraju sve ekstremniji sadržaj [13][?], zaključak većine studija je da društvene mreže i algoritmi preporuke predstavljaju tek jedan od mnogih faktora koji dovode do radikalizacije. [11]

5.3 Uticaj ekstremne retorike na mlade

Rasprostranjenost i popularnost influencersa kao što su Tejt i Dejvisova predstavljaju zabrinjavajući trend kada je u pitanju sadržaj koji je dostupan mladima. S obzirom na to da je period adolescencije ključan za formiranje identiteta i socijalnih grupa, mladi su u velikoj meri ranjiviji kad je u pitanju radikalizacija[14]. Izlaganje mladih ekstremnim društvenim stavovima je pokazalo negativne efekte po njihovo mentalno zdravlje i psihosocijalni razvoj[16], Studija koju su sproveli istraživači iz Univerziteta u Alberti iz 2024. godine pokazala je da je više od tri četvrtine ispitanih adolescenata prijavilo da je naišlo na sadržaj pun govora mržnje, a više od dve trećine je naišlo na ekstremistički sadržaj [15].

Dodatna istraživanja faktora koji doprinose sklonosti mladih ka radikalizujućem sadržaju ukazala su da najranjiviju grupu čine mladići kod kojih je zastupljen osećaj društvene izolovanosti i relativne nemoći. [14]. Ovaj fenomen doprinosi rastućim razlikama u političkom opredeljenju između polova među adolescentima [18][19].

Slika 3: Rodne podele u političkom opredeljenju kroz vreme, autor John-Burn Murdoch[18]

5.3.1 Porast u nasilju nad ženama i devojčicama

Nacionalni savet šefova policije Velike Britanije objavio je u julu 2024. godine izveštaj o porastu nasilja nad ženama i devojčicama, gde je fenomen radikalizacije dečaka i mladih muškaraca opisan kao "vanredno stanje". U ovom izveštaju je navedeno da je u periodu između 2018. i 2023. godine broj nasilnih zločina nad ženama i devojčicama, uključujući porodično nasilje, uhođenje i seksualno zlostavljanje, porastao za 37%.[17]

6 Zaključak

Kontroverzni influenseri često koriste svoju popularnost i pratioce kako bi ostvarili ličnu dobit, bilo kroz promociju proizvoda, usluga ili svojih stavova. Provokativne izjave i skandali im pomažu da privuku pažnju i poveća angažman na društvenim mrežama, što im omogućava da monetizuju svoju prisutnost. Iako tvrde da se zalažu za slobodu mišljenja i individualnost, često manipulišu svojim pratiocima, koristeći ih kao sredstvo za ostvarenje finansijskog profita. Ovaj pristup, iako uspešan, postavlja pitanje etike u njihovom delovanju, jer često zanemaruju odgovornost koju imaju prema svojoj publici.

Literatura

- [1] Massachusetts Government, "Teens & Gambling: It's a Risk," *Mass.gov*, 2024. Dostupno : <https://www.mass.gov/info-details/teens-gambling-its-a-risk>. Pristupljeno: November 24, 2024.
- [2] Lajnef K., "The effect of social media influencers on teenagers' behavior: an empirical study using cognitive map technique," *Curr Psychol*, 2023 Jan 31;1-14. doi: 10.1007/s12144-023-04273-1. Epub ahead of print. PMID: 36742063; PMCID: PMC9887568.
- [3] Li, Y., Marga, J. J., Cheung, C. M., Shen, X., and Lee, M. "Health Misinformation on Social Media: A Systematic Literature Review and Future Research Directions" *AIS Transactions on Human-Computer Interaction*, 14(2), 116-149. 062022 Dostupno: <https://doi.org/10.17705/1thci.00164>, DOI: 10.17705/1thci.00164
- [4] Wang, Monica L and Togher, Katherine "Health misinformation on social media and adolescent health", *JAMA pediatrics*, 178(2), 109-110 2024 Dostupno: <https://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/article-abstract/2812569> DOI: doi:10.1001/jamapediatrics.2023.5282
- [5] Greškovičová, Katarína and Masaryk, Radomír and Synak, Nikola and Čavojová, Vladimíra "Superlatives, clickbaits, appeals to authority, poor grammar, or boldface: Is editorial style related to the credibility of online health messages?" *Frontiers*

- in *Psychology*, 13 2022 Dostupno: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2022.940903> DOI: 10.3389/fpsyg.2022.940903
- [6] Flinta Rodrigues and Richard Newell and Giridhara Rathnaiah Babu and Tulika Chatterjee and Nimrat Kaur Sandhu and Latika Gupta "The social media Infodemic of health-related misinformation and technical solutions" *Health Policy and Technology*, 13(2), 2024 Dostupno: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2211883724000091> DOI: 10.1016/j.hlpt.2024.100846
 - [7] Seren Morris, "Who is Hannah Pearl Davis? Anti-feminist YouTuber compared to Andrew Tate", *The Standard*, 2023 Jun 16, Dostupno: <https://www.standard.co.uk/showbiz/hannah-pearl-davis-anti-feminist-tiktok-andrew-tate-b1088396.html>, Pristupljeno: November 25, 2024.
 - [8] Lindsay Dodgson, "Anti-feminist YouTuber Pearl says she thinks divorce should be illegal and women shouldn't have the right to vote" *Business Insider*, 2023 Jun 16, Dostupno: <https://www.businessinsider.com/youtuber-star-pearl-divorce-should-be-illegal-women-shouldnt-vote-2023-6> Pristupljeno: December 20, 2024.
 - [9] Katie Mather, "Who is Pearl Davis? Self-proclaimed 'anti-feminist' YouTuber is being compared to Andrew Tate", *Yahoo.com*, 2023 Jul 11 Dostupno: <https://www.yahoo.com/lifestyle/pearl-davis-self-proclaimed-anti-222530287.html> Pristupljeno: December 20, 2024.
 - [10] Sabrina Haynes, "The Most Controversial Takes and Tweets by Pearl Davis" *Medium*, 2024 Jan 21 Dostupno: <https://medium.com/the-savanna-post/the-most-controversial-takes-and-tweets-by-pearl-davis-e81c565c52f7> Pristupljeno: December 20, 2024.
 - [11] Joe Whittaker, "Recommendation Systems and Extremism: What Do We Know?" *Global Network on Extremism and Technology*, 2022 Aug 17 Dostupno: <https://gnet-research.org/2022/08/17/recommendation-systems-and-extremism-what-do-we-know/> Pristupljeno: December 20, 2024.
 - [12] Donghee Shin & Kulsawasd Jitkajornwanich, "How Algorithms Promote Self-Radicalization: Audit of TikTok's Algorithm Using a Reverse Engineering Method", *Social Science Computer Review*, 2024 Jul 30, DOI: 10.1177/08944393231225547
 - [13] Yesilada M, Lewandowsky S. "Systematic review: YouTube recommendations and problematic content" *Internet Policy Rev.* 2022 Mar 31;11(1):1652,

- 2022 Mar 31 Dostupno: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7613872/> DOI: 10.14763/2022.1.1652.
- [14] Schröder, C.P., Bruns, J., Lehmann, L. et al, "Radicalization in Adolescence: the Identification of Vulnerable Groups.", *Eur J Crim Policy Res* 28, 177–201, 2022 Dostupno: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-022-09505-x> DOI: 10.1007/s10610-022-09505-x
- [15] Kerr, Henry and St-Amant, Michèle and McCoy, John, "Break the Hate: A Survey of Youth Experiences with Hate and Violent Extremism Online", *Canadian Journal of Family and Youth / Le Journal Canadien de Famille et de la Jeunesse*, 2024 Dostupno: https://www.researchgate.net/publication/380171189_Break_the_Hate_A_Survey_of_Youth_Experiences_with_Hate_and_Violent_Extremism_Online DOI: 10.29173/cjfy30069
- [16] Haghish, E.F., Obaidi, M., Strømme, T. et al, "Mental Health, Well-Being, and Adolescent Extremism: A Machine Learning Study on Risk and Protective Factors ", *Res Child Adolesc Psychopathol* 51, 1699–1714, 2023 Dostupno: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10802-023-01105-5> DOI: 10.1007/s10802-023-01105-5
- [17] National Police Chiefs Council, Čall to action as VA-WG epidemic deepens", *NPCC News*, 2024 Jul, Dostupno: <https://news.npcc.police.uk/releases/call-to-action-as-violence-against-women-and-girls-epidemic-deepens-1>, Pristupljeno: November 25, 2024.
- [18] John Burn-Murdoch, "A new global gender divide is emerging", *Financial Times*, 2024 Jan 26, Dostupno: <https://www.ft.com/content/29fd9b5c-2f35-41bf-9d4c-994db4e12998>, Pristupljeno: November 25, 2024.
- [19]

Mali rečnik

dropshipping Dropshipping je model e-trgovine u kojem prodavac prodaje proizvode koje dobavljač direktno isporučuje kupcima, bez potrebe za skladištenjem zaliha.. 5

fantasy sportovi Virtuelni sportovi su interaktivne igre u kojima učesnici sastavljaju virtuelne timove stvarnih sportista, a rezultati se zasnivaju na njihovim stvarnim učincima u takmičenjima.. 4

Lootbox-ova Lootbox je virtuelni predmet u video igrama koji predstavlja mehanizam nagrađivanja, pri čemu igrači kupuju ili osvajaju kutije sa

nasumično generisanim sadržajem koji može imati estetsku, funkcionalnu ili ekonomsku vrednost unutar igre.. 4

mikrotransakcija Mikrotransakcija je oblik plaćanja u video igrama kojim se kupuju digitalni predmeti ili sadržaji uz minimalan trošak.. 4